

vična naša naloga. Ni naš namen vzgajati akrobatov, ki kažejo svojo moč in telesne spretnosti pri javnih nastopih. Vzoredno s telesno vzgojo mora iti tudi duševna. Obe skupaj smotreno združeni v lepo celoto naj krasita vsakega posameznika v naši narodni skupini. To je naša najvišja naloga in zato smatramo Sokolstvo kot kulturno in narodu neobhodno potrebno organizacijo.

Predavanja o sokolski ideji in disciplini, o vseh znanstvenih predmetih, o moralnem in plemenitem vedenju, o slovenski in splošni zgodovini, o abstinenčnem gibanju, o naredni zavednosti in domovinski ljubezni morajo biti stalno na vzporedni vsakega sokolskega društva in to zlasti v zimskem času. Sokolstvo je dolžno vzgojiti svojemu narodu množice naobražene občinskega, pravne, nesebične, trdne značaje prožete z narodno zavestjo in domovinsko ljubeznijo. Zato ne sme biti med jugoslovanskimi Sokolskimi društvi nobenega, ki bi ne imelo svojega izobraževalnega odseka. Temu je poverjena duševna in pravna vzgoja društvenih članov, pa tudi nečlanov, ki jim naj bodo vrata k našim predavanjem vedno odprta. In kolikor bolj je telesna vzgoja potrebna onemu delu našega naroda, ki živi po mestih in industrijskih krajih, toliko bolj pa potrebuje kmetijski del duševne vzgoje, zato tudi na deželo z našimi društvi! Podivjanost in posirovelost, ki sta pred vojno mnogokje izgubljali tla, se zopet pojavljata. Treba je napeti vse sile, da ju korenito preženemo to pa je mogoče edino potem izobrazbe, nikdar ne s paragrafi. Rezbremenimo naše sodnike, da ne bodo imeli opravka s poboji in podobnimi delikti! Pa tudi narodne zavedosti nam je marsikje treba še vzbuditi in izpopolniti domovinsko ljubezen, da ne bodo naše besede glede neodrešenih naših bratov le suhe fraze.

Dela je obilo, delavcev malo. Zato pa brez izgovorov med brate Sokole, kjer je prostora za vsakega poštenega delavca, mladega ali starega. Tu je prazno polje, kamor naj seje slovensko učiteljstvo pravo seme narodne vzgoje in uverilo se bo, da bodo v najkrajšem času vzevete puste in prazne poljane duševne in moralne izobrazbe. Naše učiteljstvo mora priskočiti na pomoč jugoslovanskemu Sokolstvu. S svojo energijo, s katero si je iz nič izgradila tako organizacijo, kakor jo nima noben stan na našem jugu, mora poseči tudi v sokolsko organizacijo in jo dvigniti na ono višino, ki jo Sokolstvo zasluži.

In slednjč še besedo našim sestram — učiteljicam. Tudi ve ste poklicane v vinograd sokolski. Ne stojte ob strani, zakaj ko smo govorili o učiteljstvu, imeli smo v mislih vedno tudi Vas in v prvi vrsti Vas!

Strokovno tajništvo.

Ena izmed najvažnejših inštitucij Zaveze v zadnji dobi je gotovo ustanovitev strokovnega tajništva. Taka tajništva so imele že skoro vse organizacije, vsi stanovni in tako je postala ustanovitev strokovnega tajništva tudi za naš stan nujna in neobhodna potreba. Misel, osnova je bila stara že več let. Njen duševni oče je bil, kot marsikakemu osnutku in početku našega organizatoričnega dela, tovariš E. Gangl. Vedno in vedno je opozarjal na prepotrebno ustanovitev te pisarnice, bodril društva in posameznike in jih navduševal, ko so mnogi nad realizacijo te misli že obupavali. In ni čuda! Saj so se vsi načrti razbijali ob nedostajanju trdne finančne podlage.

Po prevratu je postala ta misel že pereča in je stopila v odločilno fazo. Šlo je za to, ali se tajništvo ustanovi ali ostane pri starem. In ob tej priliki je segel Zavezi velikodušno pod pazduho veliki dobrotnik in prijatelj slov. šolstva in učiteljstva, primarij g. dr. Derganc, na ta način, da je prepustil obresti precejšnjega kapitala v svrhu ustanovitve strokovnega tajništva. In tako je misel — „meso postala“!

Z julijem 1919 je pričela pisarnica poslovati v „Učiteljski tiskarni“ v Frančiškanski ulici.

V prvi vrsti je to informacijska pisarnica za učiteljstvo, ki jo mnogobrojno uporablja bodisi pismeno ali pa osebno, kadar se mudi v Ljubljani. Informacije se dajejo v vseh mogočih zadevah, ki se tičejo našega stanu in šolstva. So to stanovsko-politiške zadeve, ki zanimajo in zadevajo okrajna društva in posamezne učiteljske osebe. Pisarnica daje informacije tudi o vseh drugih zadevah, ki se tičejo šolstva obče.

Strokovno tajništvo je zajedno posredovalna vez med okrajnimi društvi in vodstvom Zaveze. Nanj so se obračala okrajna društva pri snovanju teh in pri že osnovanih glede delovanja. In tu bi bilo že-

leti še živahnejšega medsebojnega delovanja, pravega organizacijskega umevanja, stalnega poročanja o težnjah in društvenem gibanju članstva. Saj pri nekaterih društvih se to tudi godi in že izvršuje, druga zopet so pa naravnost indolentna in se o njih vé le toliko, da eksistirajo. Pri teh bi bilo torej želeli znamenja življenjske moči, živahnosti.

Strokovno tajništvo vzdržuje tudi vez med Udruženjem srbskega učiteljstva v Beogradu in med našo Zavezo. Bilo je intenzivno sodelovanje zlasti koncem leta v zadevi regulacije plač. Potom stalnega medsebojnega dopisovanja se je dosegla enotnost zlasti v pogledu zahtev pri uvrščenju učiteljstva v bodočo službeno pragmatiko državnega uradništva.

Vrše se predpriprave za enotno stanovsko organizacijo v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ko se izvede ta skupna organizacija in bodo pokrajinske Zaveze razdružene, ostane strokovno tajništvo še vedno kot nekaka vez med pokrajinskimi okrajnimi društvi in centralo, ki bo v Beogradu.

Strokovno tajništvo je bilo ustanovljeno v pomoč in korist slovenskega učiteljstva. Zato so vsi tovariši, vse tovarišice, ki potrebujejo nasvetov in pomoči, dobrodošli v pisarnici strokovnega tajništva!

IVAN PETRIČ:

Rezervni sklad Zaveze.

Ganglova ideja.

Tovariš Gangl je že dolgo nosil v srcu misel na ustanovitev stalnega tajništva. Pri raznih prilikah je razpravljal o tej važni zadevi, ali zaradi nedostajanja potrebnega kapitala se lepa ideja nikakor ni mogla realizirati.

Proti koncu svetovnega klanja je naraslo Zavezi dela čez glavo. „Tako ne more iti dalje“, pravi Gangl Jelencu in Dimniku, ko so pretresali važna učiteljska vprašanja. Gangl reče odločno:

„Ustanovitev stalnega tajništva je danes neodložljiva zadeva — sami zložimo potrebni denar!“

Kvas.

V 32. številki „Učit. Tovariša“ z dne 18. oktobra 1918 je bil objavljen prvi prostovoljni organizacijski davek, v katerega so prispevali Gangl Engelbert 20 K, Jelenc Luka in Dimnik Jakob po 10 K. Naši stanovski voditelji so položili kvas za rezervni sklad Zaveze najprej sami. Verba movent, exempla trahunt!

Nadaljnji prispevki.

Doneske za rezervni sklad je prejel ma podpisane, ko se je vrnil od vojakov. Stara avstrijska mačeha je namreč takrat v velikih bolečinah izdihnila svojo črno dušo. R. i. p.! Počivaj v miru na vse večne čase!

Njena smrt je rodila slovanskim narodom zlato svobodo, slovenskemu učiteljstvu so pa za vedno odpadle nemško-klerikalne verige.

Sklep upravnega odbora Zaveze.

Dne 27. decembra 1918 se je vršilo v častitljivi magistratni dvorani ljubljani impozantno Zavezino delegacijsko zborovanje, ki so se ga udeležili tudi naši tovariši in bratje Srbi in Hrvatje. Na dnevnem redu je bil tudi predlog o ustanovitvi rezervnega sklada Zaveze. O njem je poročal Gangl: „Da bosta iz prvega in pravega vira o našem položaju, o naših težnjah, željah in potrebah obveščeni centralna vlada in ministrstvo prosvete v Beogradu, pošljimo tja svojo deputacijo! Čimprej se to zgodi, tem bolje bo za vse naše šolstvo in za ves naš stan. Potne stroške za to deputacijo pokrijmo sami iz svojega tako, da prispeva vsak član, oziroma vsaka članica naše Zaveze takoj 1. januarja 1919 po 5 do 10 K organizacijskega davka. Koliko tega denarja po pokritju stroškov deputacije še ostane, se naloži in upravlja kot rezervni sklad Zaveze.“

Pri tej priliki naj stopi deputacija v stik s hrvatskim Savezom v Zagrebu in s srbskim Udruženjem v Beogradu zaradi ujedinenja vsega jugoslovanskega učiteljstva in zaradi enotne reforme vsega šolstva v Jugoslaviji.

Naraščajoče delo pri Zavezi in naše stremiljenje, da se more to delo nemoteno in smotreno vršiti, nam narekuje potrebo, da kolikor možno hitro ustanovimo in organiziramo v Zavezi urad stalnega tajništva. Rešitve tega vprašanja naj se nemudoma lotila stanovsko-politiški in gospodarski odsek.

Iz preostanka v prejšnjem predlogu navedenih doneskov bi se krili stroški stalnega tajništva v prihodnjem letu; tekom prihodnjega leta pa bi ona dva odseka izgotovila vsa pripravljala dela, ki bi za vedno zagotavljala obstoj našemu stalnemu uradu. Potemtakem bi stalno

tajništvo začelo lahko poslovati že s prihodnjim letom.

Predlog je bil z odobravanjem in soglasno sprejet.

Naš mecen.

Pri znani učiteljski mizeriji so prispevki za rezervni sklad jako počasi kapali. Prej citiranega sklepa b' skraj ne bilo mogoče izvršiti že v l. 1919, ako bi se ne bila pojavila za vse slovensko učiteljstvo izredna sreča.

Gospod primarij dr. Franc Derganc se je zavzel za slovensko učiteljstvo ter je podaril Zavezi od kapitala 100.000 K za tri leta obresti s pridržkom, da se takoj ustanovi stalno tajništvo, ki ga učiteljstvo neobhodno potrebuje. Ganglova ideja je mahoma postala kri in meso.

Bog živi našega mecen!

Poraba prostovoljnega organizacijskega davka.

Kakor rečeno, prostovoljni doneski so prihajali prav po polzevo. V 35-tih izkazih, objavljenih v minulem letniku „Učit. Tovariša“, so razvidni vsi dohodki. Nabrana vsota 8956 K je le deloma pokrila stroške neštetihih brnjavk, priporočenih in ekspresnih pisem ter dragih potovanj v Zagreb in Beograd. Zaveza je potrebovala mnogo denarja, da ji je bilo mogoče boriti se za koristi učiteljskega stanu. Brez denarja — najvažnejše sile — ni pričakovati nikdar nobene zmage. Dejstvo, da smo priznani za državne uradnike, je gotovo najvažnejša pridobitev za nas vse in ne manj razveseljivo je, da bomo uvrščeni v kategorijo B državnih uradnikov.

Tovariši in tovarišice, gotovo vam ni žal kronic, ki ste jih žrtvovali sebi in svojemu stanu v korist!

Rezervni sklad je pa tudi docela izčrpan. Na prihodnjem glavnem zborovanju Zaveze bom podal obračun o dohodkih in stroških prostovoljnega organizacijskega davka.

Odmevi indeksa.

Mnogo tovarišev in tovarišic je razumelo naš poziv na zbiranje prostovoljnega organizacijskega davka. Radevolje so se odzvali z lepimi zneski, nekateri celo po večkrat. Mnogi so se spominjali rezervnega sklada pri raznih veseljih, pa tudi žalostnih prilikah. Indeks, ki ga vodim od začetka, jasno kaže njihova imena. Čast vam vsem!

Kdor pojmuje stanovsko zavednost, vé, kaj mu je dolžnost, njega ni potrebno opominjati.

Tudi v prihodnje ne bomo nikogar prosili „milodarov“ in nikogar opominjali. Kdor ne pozna nas sedaj, ga tudi organizacija ne bo poznala, ko jo bo silno potreboval. Kakor posojeno, tako vrnjeno.

Sklep.

Učiteljstvo ima mnogo pravih prijateljev v vseh stanovih, ki vedno in povsod zagovarjajo naš stan. Po drugi strani pa imamo tudi takih ljudi, da nehoté vzkliknemo o njih: „O, Bog, reši nas takih prijateljev, so-ražnikov se bomo obvarovali že sami!“ Te vrste ljudje še danes vpijejo na vse grlo: „Smo proti temu, da bi postali učitelji državni uradniki.“ Od kje prihaja ta gonja, ni težko uganiti nikomur. Ta igra ni sicer nič novega, poznamo jo predobro izza dr. Sušteršičevih časov. Prepričani smo pa docela, da se naša nova država ne bo ozirala na tako vpitje v nobenem oziru.

Učiteljstvo ima sedaj priliko spoznati prijatelje šolstva in učiteljstva; ima pa tudi priliko videti zatiralce kulture in napredka v narodu. Kdor ne izpregleda še sedaj, ne zasluži se veseliti zlate svobode. Pri delu za svobodo in napredok bodimo složni! Podpirajmo se med seboj bratovsko, vedoč, da imamo vsi iste dolžnosti in iste pravice. Z roko v roki tvorimo neprodno falango, oznanjujoč vsem nasprotnikom narodne kulture, da stojimo neomajno pod stanovskim praporom, na katerem se blesti napis: „Za svobodo in napredok!“

Tovariši in tovarišice, končam poročilo o rezervnem skladu z željo, da vsi, ki ste dobre volje, počastite biserni jubilej našega glasila s tem, da z mano vred radevolje položite svoj obolus na račun organizacijskega prostovoljnega davka!

Književnost in umetnost.

„Učiteljska borba.“ organ učitelja -ca, socialista-komunista Jugoslavije. Kragujevac, 1919. Stane letno 25 dinarjev. Urednik Drag. M. Mihailović. God. V. — Prejeli smo na uredništvo letošnje štiri številke tega glasila socialističnega učiteljstva v Srbiji. Opozorjamo tovariše, ki se zanimajo za omenjeno gibanje, na ta list.

„Književni Vjesnik“ jedini jugoslovanski bibliografski list. Ureduje Dr. Vladimir Prestinik. Izdaje knjižara St. Kugli — Zagreb. Peti i šesti broj ovog lista donosi 240 pobliženih i prikazanih knjiga iz najnovije jugoslav. književnosti. Prikaz o jugoslov. novinarskoj izložbi, sadržaje

naših najvažnijih kulturnih časopisa, popis cjelokupne jugoslovanske štampe i godišnji registar za g. 1919. — „Književni Vjesnik“ izlazi jedanput na mjesec i donosi sve novosti na književnom polju. On je neophodno potreban priručnik za svakoga kulturnog radnika za sve oblasti i urede a osobito za škole. — Godišnja pretolata 12 K; tko pošalje pretplatu za g. 1920. dobiva i 5. i 6. broj sa popisom novina i godišnjim registrom. Pretolata se šalje na knjižaru St. Kugli, Zagreb, Ilica 30.

Novi ilustrovani „Dom i Svijet“. Prvim siječnja 1920. izlazi „Dom i Svijet“ pod gorjilim naslovom u novoj opremi i novim sadržajem. Uredništvo je uspjelo sakupiti radove naših najboljih pisaca. U prvom su broju zastupani: Simunović, Milčević, Draženović, Ivakić i Slovenac Ivan Albrecht. Istodobno donosi list priljevoe najboljih tudjih pisaca; u prvom broju M. Prevosta i Dostojevskoga. Mora se istaknuti, da će svaki broj donijeti po dvije do tri čitave novele. Uz domaču knjigu nastojali su uredništvo i nakladnik da podalu našoj publici nešto posve nova: umjetničke priloge. U izradbi su: Barokni Zagreb, A. Medulić, Slovenac Robbe itd., pa se je nadati, da će već prvi broj donijeti jedan od ovih, ako se prebrode sve tehničke poteškoće oko izradbe. U rubrici „Kazalište“ obavješćivat će list uz slike svoje čitatelje o novitetima na svim našim kazalištima. Uza sve to list će donositi redovito: Događaje iz domačeg i tudjeg svijeta, sa raznim interesantnim člancima iz svih grana znanosti i umjetnosti. List će izlaziti 1. i 15. u mjesecu. Uredništvo je povjerenom dru. Vladimiru Prestiniju. Obzirom na množinu sadržaja i silka godišnja je pretolata od 120 K (i razmjerno) nisko odmjerenja. Rukopisi, slike i pretolata šalju se na uredništvo i uravnu „Dom i svijeta“, Zagreb, Ilica br. 30, knjižara St. Kugli.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Vsem učiteljskim društvom!

Pri Zavezinem zborovanju meseca septembra lanskoga leta se je določila Zavezina članarina na 44 K na posameznega člana. Mislili smo, da s tem odmoremo delnemu primanjkljaju. Novembar nam je prinesel tiskarski štrajh in naš proračun je stal na glavi. Zaradi velikanskih tiskarskih poviškov so primorani vsi listi zdajno zvišati naročnino, ali prenehati. Tudi Zaveza je prisiljena vzdigniti članarino, ako hoče ostati na tej stopnji razvoja, kakor dosedaj. Samo tiskarskiško delo je poskočilo zaenkrat pri Zavezinih listih nad 50%. Ako bodo šle cene papirju kvišku, kar je pričakovati, ker so prevzele banke dobavo papirja, potem bodo vzdignile tiskarne zopet cene svojim izdelkom.

Ustanovilo se je društvo Samopomoč. Kdor hoče biti deležen te ustanove, mora postati član centralne organizacije državnih uradnikov, ter plačati mesečno članarino po 20 h. Vodstvo Zaveze je sklenilo, da olajša svojim članicam t. j. učiteljskim društvom plačevanje te članarine ter prevzame sama te dolžnosti. V vseh tistih okrajih, kjer Samopomoč še ne obstoji, naj stopi učiteljstvo takoj v stiko z uradništvom, da so čimpreje deležni te dobrote.

Vodstvo Zaveze je z naknadnim odobrenjem upravnega odbora in delegacije sklenilo pri zadnji seji, da zviša Zavezino članarino za l. 1920. na 60 K t. j. okrajna učiteljska društva plačajo Zavezini od vsakega člana po 60 K. Ker imajo učiteljska društva tudi svoje stroške, naj zvišajo celo članarino nad 60 K po lastnem prevdaku, morda po 4 K ali več za svoje potreščine.

Za nečlane velja Popotnik 20 K, Učit. Tovariš 30 K, Zvonček 20 kron.

Vsled delegacijskega sklepa ni več podpornih članov. Vsi zakonski pari, otroci, bratje ali sestre na istem zavodu so pravi člani s polno članarino. — Kolikor članov društvo priglasi, za toliko je odgovorno in društveni blagajnik naj iztirja članarino. — Prosimo predsednike in tajnike, naj pošljejo društveni izkaz v štirih izvodihi čimpreje, da vemo pravočasno preskrbeti naklad natisov Zavezinih listov. V preteklem letu je zaradi tega pošel Učit. Tovariš. — Vsaka sprememba bivališča se mora takoj sporočiti. Reklamujte liste sproti, ne koncem leta. — Imamo še eno prošnjo. V kratkem dobite večje zneske na račun nove plače. Odrajtajte društvenemu blagajniku — ne Zavezinu ali Tovarišu, ali tiskarni — takoj celoletno članarino. To pa zaradi tega, ker se bodo letos vršile gotovo take spremembe, kakor v preteklem letu. Od koga naj potem Zavezin blagajnik tirja članarino, ko se sklicujejo društva drugo na drugo. Blagajniki, ne dopustite, da bi plačevali posamezniki samo društveno članarino, liste pa sami naročali. S tem se le odtegnejo kontroli. Učiteljska društva, olajšajte svojim članom plačevanje članarine in pristopite k čekovnemu prometu.

Naša organizacija je dosegla za svoj stan krasne uspehe in mirne vesti laiko trdimo, da je izmed vseh stanov dosegel učiteljski največ. Bilo je mnogo dela, pa